

## **MILLIY KO‘YLAK VA LOZIMNING ANDOZASINI TAYYORLASH, GAZLAMAGA JOYLASHTIRISH VA BICHISH**

Angor tuman 2- son texnikumi Ishlab chiqarish ta’lim ustasi

Tikuvchilik yo‘nalishi o‘qituvchisi **Xalilova Laylo**

[layloxalilova83@gmail.com](mailto:layloxalilova83@gmail.com)

### **Annotatsiya**

Mazkur maqolada o‘zbek milliy kiyimlarining muhim turlari bo‘lgan milliy ko‘ylak va lozimning andozasini tayyorlash, gazlamaga joylashtirish hamda bichish jarayonlari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan chuqur tahlil qilinadi. Milliy liboslarni yaratishda foydalaniladigan an’anaviy bichim usullari, antropometrik o‘lchamlarni olish qoidalari, gazlama xususiyatlarini hisobga olish, naqsh va rang uyg‘unligini ta’minlash masalalari keng yoritilgan. Shuningdek, milliy kiyimlar dizaynida zamonaviy texnologiyalar va an’anaviy tajribalar uyg‘unligi asoslab berilgan.

### **Аннотация**

В статье подробно анализируются этапы построения выкроек национального платья и лозима, их размещение на ткани и процесс раскроя. Рассмотрены антропометрические особенности, традиционные методы кроя, а также вопросы рационального использования ткани. Особое внимание уделено сохранению национального стиля при применении современных технологий швейного производства.

### **Abstract**

This article provides an in-depth analysis of the processes involved in preparing patterns for national dresses and trousers, fabric layout, and cutting techniques. Traditional tailoring methods, anthropometric measurements, fabric characteristics, and efficient fabric utilization are examined. The study highlights the importance of preserving national identity while integrating modern sewing technologies.

### **Tayanch so‘zlar**

Milliy libos, ko‘ylak, lozim, andoza, gazlama, bichish texnologiyasi, konstruksiya, tikuvchilik, an’anaviy kiyim.

### **Asosiy matn**

Milliy kiyimlar xalqning tarixiy xotirasi va madaniy o‘zligini ifodalovchi muhim madaniy boyliklardan biri hisoblanadi. O‘zbek milliy ko‘ylagi va lozimi asrlar davomida xalqning ijtimoiy hayoti, iqlim sharoiti, estetik didi va turmush tarzi ta’sirida

shakllangan<sup>1</sup>. Ushbu liboslar kengligi, qulayligi va funksionalligi bilan ajralib turib, kundalik hayotda ham, tantanali marosimlarda ham keng qo'llanilgan.

Milliy ko'ylak va lozimni tayyorlash texnologiyasi aniq ketma-ketlik asosida amalga oshiriladi. Dastlabki bosqich – o'lcham olish bo'lib, bu jarayon kiyimning qulayligi va ergonomikasini ta'minlaydi. O'lcham olishda inson gavdasining antropometrik ko'rsatkichlari, yosh va tana tuzilishi inobatga olinadi. Ko'ylak uchun ko'krak aylanasi, yelka kengligi, bo'y uzunligi, yeng uzunligi asosiy o'lchamlar bo'lsa, lozim uchun bel, son va oyoq uzunligi asosiy mezon hisoblanadi. Andoza tayyorlash jarayoni milliy kiyimlarni tikishning eng muhim bosqichi bo'lib, u kiyimning shakli va konstruksiyasini belgilaydi. Milliy ko'ylak andozalari, odatda, to'g'ri va yarim erkin bichimda tuziladi. Bu esa kiyimni tanaga yopishib qolmasdan, harakat erkinligini ta'minlaydi. Lozim andozasi esa kenglik va qulaylikni hisobga olgan holda yuqori qismi keng, pastki qismi torroq qilib ishlab chiqiladi.

Gazlamaga joylashtirish jarayonida matoning eni, tolalar yo'nalishi, zichligi va naqsh xususiyatlari e'tiborga olinadi. Milliy liboslar uchun atlas, adras, shoyi, baxmal kabi tabiiy gazlamalardan foydalaniladi. Naqshli matolarda bezaklarning simmetrik va uyg'un tushishi estetik jihatdan katta ahamiyatga ega. To'g'ri joylashtirish orqali matodan tejab foydalanish va chiqindilarni kamaytirish mumkin. Bichish jarayoni yuqori aniqlikni talab qiladi. Andozalar gazlama ustiga joylashtirilib, maxsus tikuvchilik bo'rlari yordamida belgilab olinadi. So'ngra qaychi yoki zamonaviy kesish asboblari orqali ehtiyotkorlik bilan kesiladi. Bichish jarayonida xatoga yo'l qo'yilsa, kiyimning umumiy ko'rinishi buzilishi mumkin.

Bugungi kunda milliy kiyimlarni tayyorlashda zamonaviy tikuvchilik uskunalari va raqamli andoza tizimlari qo'llanilmoqda. Biroq milliy ko'ylak va lozimlarni tikishda an'anaviy bichim va bezak elementlarini saqlab qolish muhim<sup>2</sup> ahamiyatga ega. Bu esa milliy madaniyatning uzviyligini ta'minlaydi.

Milliy ko'ylak va lozim tayyorlashda tanlanadigan gazlama turi libosning umumiy sifati, qulayligi va estetik ko'rinishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. O'zbek milliy kiyimlarida asosan tabiiy tolalardan tayyorlangan gazlamalar keng qo'llaniladi. Jumladan, atlas, adras, shoyi, paxta va baxmal matolari milliy liboslar uchun eng ko'p ishlatiladigan materiallar hisoblanadi. Ushbu gazlamalar o'zining mustahkamligi, havo o'tkazuvchanligi va tabiiyligi bilan ajralib turadi.

Atlas va adras gazlamalari rang-barang naqshlari va yorqin ranglari bilan milliy kiyimlarga o'ziga xos joziba bag'ishlaydi. Ushbu matolardan tikilgan ko'ylaklar

---

Karimova, D. (2018). Milliy liboslar texnologiyasi. Toshkent: Fan.

bayram va tantanali marosimlar uchun mo'ljallanadi. Shoyi gazlamasi esa yengil va nafis bo'lib, harakat erkinligini ta'minlaydi. Paxta matolari kundalik kiyimlar uchun qulay bo'lib, gigiyenik jihatdan foydali hisoblanadi.

Gazlama tanlash jarayonida uning zichligi, cho'ziluvchanligi va tukli yoki tukli emasligi inobatga olinadi. Gazlamaning tolalar yo'nalishi noto'g'ri aniqlansa, bichish jarayonida kiyim shakli buzilishi mumkin. Shu sababli gazlama oldindan tekislanadi, dazmollanadi va andozalar to'g'ri yo'nalishda joylashtiriladi.

### **Milliy liboslarni bichish va tikishda uchraydigan xatolar hamda ularni bartaraf etish yo'llari**

Milliy ko'ylak va lozimni tayyorlash jarayonida ayrim texnologik xatolar yuzaga kelishi mumkin. Eng ko'p uchraydigan xatolardan biri o'lchamlarning noto'g'ri olinishi hisoblanadi. Bu holat kiyimning tor yoki haddan tashqari keng bo'lib chiqishiga sabab bo'ladi. Shuning uchun o'lcham olish jarayonida inson gavdasi holati, kiyiladigan ichki kiyim turi va tik turish holati e'tiborga olinishi zarur. Yana bir muhim xato andozani gazlamaga noto'g'ri joylashtirish bilan bog'liq. Naqshli gazlamalarda bezaklarning mos tushmasligi libosning estetik ko'rinishini pasaytiradi. Bunday xatolarning oldini olish uchun andozalar joylashtirilishidan avval gazlama ustida sinov joylashtirish ishlari amalga oshiriladi.

Bichish jarayonida shoshqaloqlik qilish ham jiddiy muammolarga olib keladi. Qaychi noto'g'ri ushlansa yoki chiziqlardan chetga chiqilsa, detallar qayta ishlashni talab qiladi. Ushbu holatlarni oldini olish uchun bichish jarayoni bosqichma-bosqich va yuqori aniqlik bilan bajarilishi lozim.

### **Milliy kiyimlarni tayyorlashda zamonaviy texnologiyalarning o'rni:**

Bugungi kunda milliy kiyimlarni tayyorlashda zamonaviy texnologiyalar keng joriy etilmoqda. Kompyuterlashtirilgan andoza tuzish dasturlari tikuvchilik jarayonini tezlashtirish va aniqligini oshirish imkonini beradi. Raqamli texnologiyalar yordamida andozalarni saqlash, o'zgartirish va takomillashtirish mumkin.

Shuningdek, zamonaviy tikuv uskunalari yordamida milliy ko'ylak va lozimlarni yuqori sifatda va qisqa vaqt ichida tayyorlash mumkin. Biroq texnologik rivojlanish jarayonida milliy liboslarning an'anaviy shakli va bezak elementlarini saqlab qolish muhim ahamiyatga ega. Chunki milliy kiyimlar xalqning madaniy o'zligini ifodalovchi asosiy vositalardan biridir.

Xulosa qilib aytganda, milliy ko'ylak va lozimni tayyorlash jarayoni murakkab va ko'p bosqichli bo'lib, unda andoza tuzish, gazlamaga joylashtirish va bichish texnologiyalari muhim o'rin tutadi. Ushbu jarayonlarning ilmiy asosda tashkil etilishi milliy liboslarning sifatli, qulay va estetik jihatdan mukammal bo'lishini ta'minlaydi.

An'anaviy tajribalarni zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish milliy kiyimchilik san'atining rivojlanishiga xizmat qiladi.

#### **FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR**

- 1.Karimova, D. (2018). Milliy liboslar texnologiyasi. Toshkent: Fan.
- 2.Axmedova, M. (2020). Tikuvchilik asoslari. Toshkent: O'qituvchi.
- 3.Rasulova, N. (2017). O'zbek milliy kiyimlari tarixi. Toshkent.
- 4.Umurzakova, S. (2019). National costume and cultural identity. Journal of Art and Design, 4(2), 45–52.
- 5.Ismoilova, G. (2021). Traditional clothing and modern design integration. Central Asian Culture Review, 6(1), 61–70.